

Dostala se Vám do rukou publikace, která obsahuje statistická data z **Výběrového šetření pracovních sil**. Přináší informace o výši a struktuře zaměstnanosti, nezaměstnanosti a ekonomicky neaktivním obyvatelstvu hodnocené podle mezinárodních definic a doporučení Mezinárodní organizace práce plně respektující definice a obsah náplně jednotlivých ukazatelů LFS (Labour Force Survey) podle požadavků Eurostatu.

Výběrové šetření pracovních sil (VŠPS) je celorepublikové šetření, které zjišťuje informace o obyvatelstvu. Český statistický úřad šetření připravuje, provádí sběr dat, výsledky vyhodnocuje a vydává shrnující publikace. Publikace jsou dostupné v elektronické podobě (www.czso.cz).

Zpracovatel: Odbor statistiky trhu práce

Ředitel odboru: Mgr. Dalibor Holý

tel.: +420 274 052 694

Kontaktní zaměstnanec: Mgr. Ondřej Nývlt, Ph.D.

tel.: +420 274 054 069

TRH PRÁCE v Praze

Obsah

Úvod

Tabulky a grafy

Kapitola I: Co je to VŠPS?	4
Kapitola II: Co lze získat z VŠPS?	5
Kapitola III: Jak se zjišťují data?	6
Kapitola IV: Údaje z VŠPS	12
Kapitola V: Mezinárodní srovnání	36
Kapitola VI: Šetření ad hoc modulů	40
Kapitola VII: Co nelze získat z dat VŠPS?	44

I. Co je to VŠPS?

Český statistický úřad provádí od prosince 1992 **Výběrové šetření pracovních sil** (dále jen VŠPS), které probíhá nepřetržitě na **území celé České republiky**. Hlavním cílem VŠPS je získávání pravidelných informací o situaci na trhu práce, umožňujících její analýzu z různých hledisek, zejména ekonomických, sociálních, demografických atd. Metodika tohoto šetření plně odpovídá definicím a obsahové náplni ukazatelů LFS (Labour Force Survey) podle požadavků Eurostatu a je jednotná pro všechny členské země EU. Z toho důvodu je minimálně ovlivněna specifiky legislativy a ekonomickými podmínkami jednotlivých zemí a výsledky LFS jsou proto považovány za objektivní nástroj pro komparaci situace na trhu práce mezi členskými zeměmi EU. Obsah standardů se však stále vyvíjí a v této souvislosti se provádějí příslušné změny v národním dotazníku.

Obsahem a cílem VŠPS je kvalifikovaně odhadnout výši zaměstnanosti v organizacích a firmách včetně samostatné činnosti osob podnikajících podle živnostenského zákona a dalších právních norem.

Předmětem šetření jsou všechny **osoby obvykle bydlící v domácnostech šetřených bytů**, které setrvávají či mají v úmyslu zůstat na území České republiky alespoň jeden rok. Přitom není rozhodující, mají-li v šetřeném bytě trvalý, dlouhodobý, přechodný nebo nehlášený pobyt. Velikost výběrového souboru je odvozena především z počtu obyvatel okresu a kraje s ohledem na požadavky nařízení Rady (ES) č. 577/98 na reprezentativnost výběru. Výběr je uskutečňován formou dvoustupňového výběru. Jednotkou výběru prvního stupně je sčítací obvod, jednotkou výběru druhého stupně je byt. Výběr na prvním stupni je prováděn metodou znáhodněného systematického výběru s pravděpodobnostmi zahrnutí přímo úměrnými počtu trvale obydlených bytů ve sčítacích obvodech (dále jen SO).

II. Co lze získat z VŠPS?

Výběrové šetření pracovních sil zjišťuje informace o obyvatelstvu. Poskytuje údaje o **celkové zaměstnanosti a nezaměstnanosti** spolu s údaji o **ekonomicky neaktivním** obyvatelstvu. Umožňuje kvantifikovat výši a strukturu disponibilní pracovní síly z hlediska současného stavu a možnosti dalšího vývoje. Široký okruh otázek o sociální a demografické charakteristice respondentů a jejich domácnosti nabízí množství potřebných informací pro instituce, které využívají těchto informací v oblasti sociální a zaměstnanecké politiky. Dále doplňuje pravidelné informace Ministerstva práce a sociálních věcí o vývoji na trhu práce a o realizaci aktivní politiky zaměstnanosti.

Zjišťuje se **aktuální struktura zaměstnanosti podle pohlaví, věku, kvalifikace, odvětví a charakteru zaměstnání respondentů**. Dále jsou šetřeny údaje o výši odpracované doby, o rozsahu podzaměstnanosti, souběhy zaměstnání a o mobilitě pracovních sil. Stejně tak se zjišťují šetřené informace o celkové nezaměstnanosti a jejím charakteru, o struktuře nezaměstnaných z hlediska sociálního, profesního, kvalifikačního aj. VŠPS je jediným zdrojem vzdělanostní struktury obyvatel v ČR. Údaje umožňují kvantifikaci výše a struktury disponibilní pracovní síly z hlediska současného stavu a možnosti dalšího vývoje.

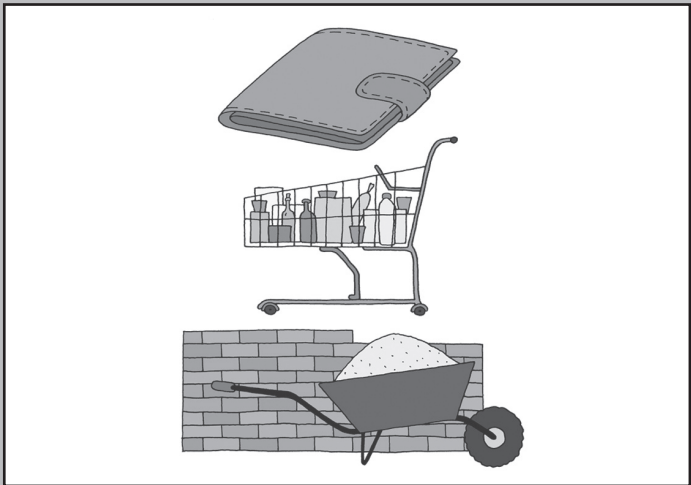
Šetření se provádí v kalendářních **čtvrtletích**, to znamená, že je možné získat jak údaje za jednotlivá čtvrtletí tak i **roční průměry**.

Výsledky VŠPS se publikují za celou Českou republiku a také na úrovni krajů.

III. Jak se zjišťují data?

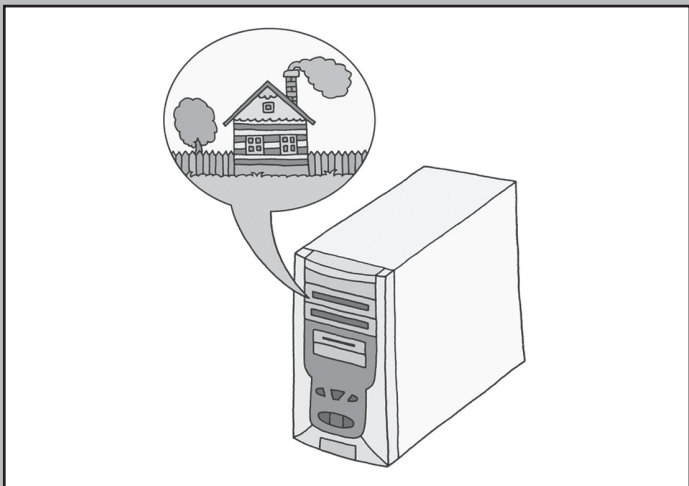
Český statistický úřad provádí různá šetření nejen v podnicích, ale i v domácnostech.

Takto se zjišťují například příjmy, vydání a spotřeba domácností (statistika rodinných účtů), příjmy a životní podmínky domácností (šetření SILC) nebo zaměstnanost a nezaměstnanost (výběrové šetření pracovních sil - VŠPS).

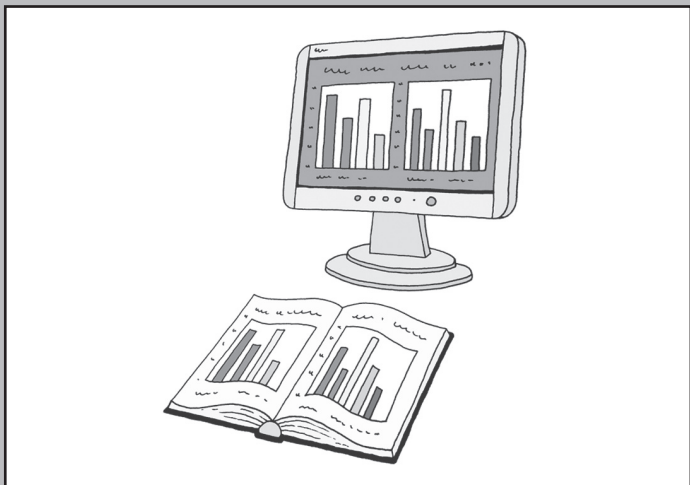
Výběr domácností, které budou osloveny, se provádí tak, že počítač náhodně vygeneruje adresy z databáze domů a bytů v ČR, které splňují jistá kritéria výběru (např. poměrné zastoupení měst a obcí, jejich velikost a lokalita).

V ostatních šetřeních jsou data zjišťována tazateli osobně, popřípadě telefonicky.

Získaná data jsou následně doručena do ČSÚ. V příslušných odděleních ČSÚ pak probíhá zpracování a kontrola získaných dat, jejich dopočty na celkovou populaci v ČR a následná analýza výsledků.

Nakonec se z dat vytvoří souhrnné statistické údaje, které jsou zpracovány do přehledných tabulek a grafů a ty jsou pak zveřejněny ve formě publikací a na internetu.

IV. Údaje VŠPS

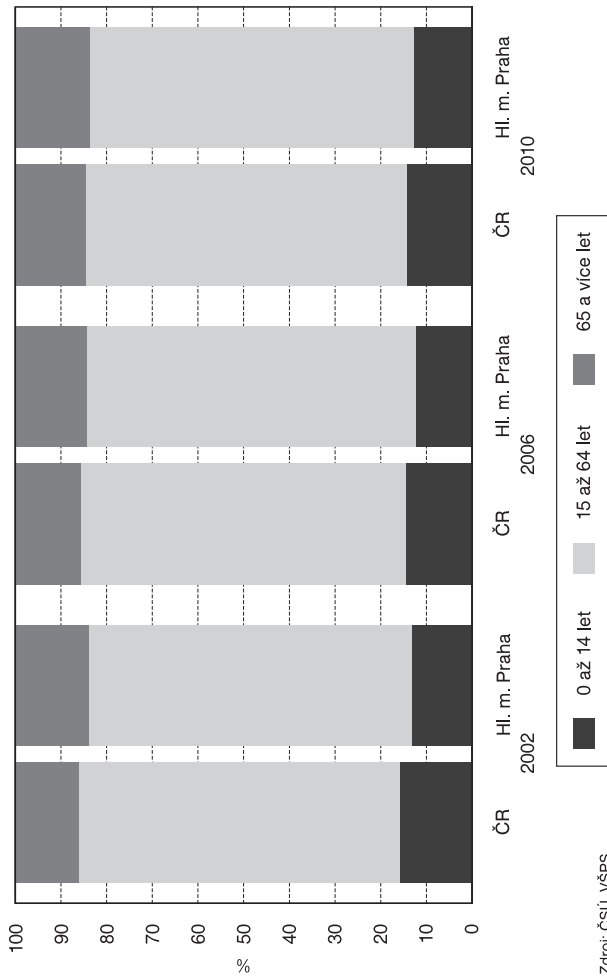
1. Základní charakteristiky obyvatelstva

1.1 Vývoj počtu obyvatelstva

V roce 2002 žilo na území České republiky 10 205 tis. obyvatel dle údajů VŠPS a v roce 2010 to bylo již **10 521,5 tis. obyvatel**. Tento nárůst (o 316,5 tis.) byl dán převážně migračním saldem, neboť po celé období mezi lety 2002–2010 bylo migrační saldo významně kladné a za celé sledované období činilo 327,4 tis. Pokles úrovně plodnosti v devadesátých letech minulého století pokračoval i na začátku tohoto tisíciletí. V roce 2006 v České republice po dlouhé době převážil počet narozených osob nad počtem zemřelých osob. Nejvyšší byl přírůstek rozdílu počtu narozených a zemřelých osob v roce 2008, kdy činil necelých 15 tis. obyvatel.

Obdobně rostl i počet obyvatel Prahy, když v roce 2010 činil 1 254,4 tis. osob oproti 1 161,0 tis. osob v roce 2002. Tento nárůst (o 93,4 tis.) byl dán pozitivním saldem zahraniční migrace (115,0 tis.), které plně kompenzovalo pokles způsobený vnitrostátním stěhováním (16,4 tis. ve prospěch jiných krajů ČR). Vliv salda narozených a zemřelých byl méně významný.

Obyvatelstvo dle věkových skupin v ČR a v Praze ve vybraných letech

Zdroj: ČSÚ, VŠPS

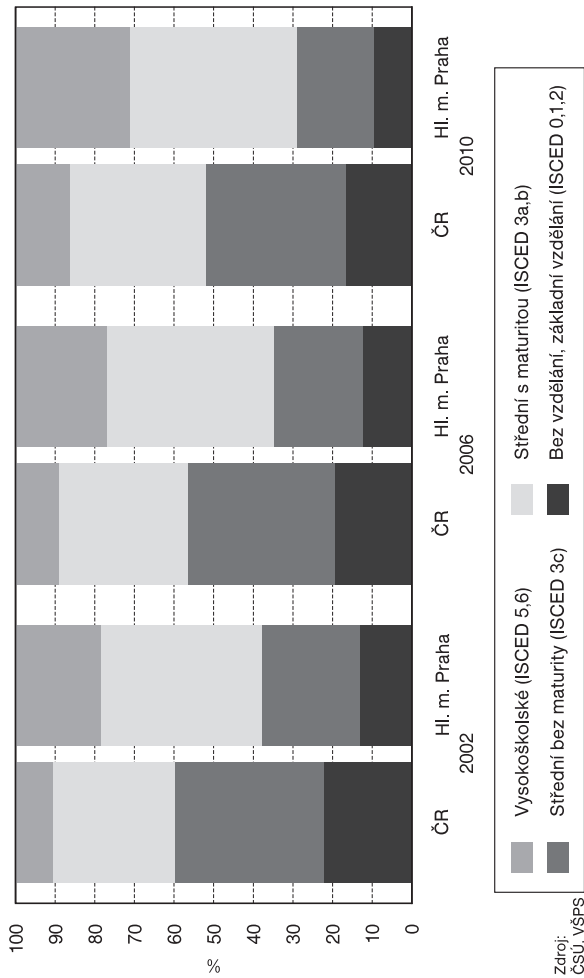
1.2 Vzdělanostní skupiny v ČR

Období po roce 1989 se neslo ve znamení postupného zvyšování úrovně dosaženého vzdělání. Výše dosaženého vzdělání se stala základním předpokladem pro získání kvalifikované a dobře placené práce.

V roce 2002 činil v České republice podíl osob ve věku 15 a více let s dosaženým **vysokoškolským vzděláním** pouze 9,5 %, v roce 2010 to bylo již 13,7 %. Nepatrně se snížil podíl osob s dosaženým **středním vzděláním bez maturity**, a to z 37,4 % na 35,4 %. Oproti tomu se zvýšil podíl osob s dosaženým **středním vzděláním s maturitou**, když tento podíl vzrostl mezi roky 2002–2010 o 3,4 procentního bodu a dosáhl 34,2 %.

V Praze se podíl osob s vysokoškolským vzděláním pohyboval na nadprůměrné úrovni a ve sledovaných letech vzrostl z 21,5 % na 28,9 % osob 15+letých. Podíl osob s maturitou se zvýšil o 1,4 p.b. na 42,0 %. Podíl osob s dosaženým středním vzděláním bez maturity klesl z 24,8 % v roce 2002 na 19,3 % v roce 2010.

Obyvatelstvo ve věku 15 let a více podle nejvyššího dosaženého vzdělání v ČR a v Praze ve vybraných letech

Zdroj:
ČSÚ, VŠPS

1.3 Ekonomické postavení obyvatel

Ekonomické postavení vyjadřuje postavení osob na trhu práce. Má smysl jej popisovat pro osoby ve věku 15 a více let. Osoby jsou potom členěny na **zaměstnané, nezaměstnané a ekonomicky neaktivní**. Tyto kategorie jsou podrobněji rozebrány na dalších stranách. Pracovní síla je definovaná jako součet zaměstnaných a nezaměstnaných. Jedná se o obsahově nesourodou kategorii, která však kvantifikuje osoby vstupující na trh práce. Pro pracovní sílu se používá také termín ekonomicky aktivní populace. Struktura populace podle ekonomické aktivity je silně ovlivněna demografickou strukturou (zejména počty osob v důchodovém věku) a dále ekonomickým vývojem v zemi či kraji. Podíl pracovní síly v populaci je označován jako míra ekonomické aktivity a podíl zaměstnaných v populaci je označován jako míra zaměstnanosti.

Míra ekonomické aktivity (58,4 % v roce 2010) a míra zaměstnanosti (54,2 % v roce 2010) měla ve sledovaném období v ČR mírně klesající tendenci.

V Praze se míra ekonomické aktivity držela dlouhodobě na nadprůměrné úrovni a činila 59,0 % v roce 2010. Obdobně míra zaměstnanosti dosahovala vysoké hodnoty oproti zbytku republiky a činila 59,2 % v roce 2010.

Obyvatelstvo ve věku 15 let a více dle ekonomického postavení v ČR a v Praze ve vybraných letech

Ekonomické postavení	2002		2006		2010	
	ČR	Hl. m. Praha	ČR	Hl. m. Praha	ČR	Hl. m. Praha
v tis.						
Populace 15 a více	8 599,1	1 009,2	8 773,4	1 040,3	9 015,4	1 096,8
Pracovní síla	5 139,1	631,2	5 199,4	645,2	5 268,9	682,4
Zaměstnaní v NH	4 764,9	608,3	4 828,1	627,2	4 885,2	656,8
Nezaměstnaní	374,1	23,0	371,3	18,1	383,7	25,6
Ekonomicky neaktivní	3 460,1	378,0	3 574,0	395,0	3 746,5	414,4
v %						
Populace 15 a více	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Pracovní síla	59,8	62,5	59,3	62,0	58,4	62,2
Zaměstnaní v NH	55,4	60,3	55,0	60,3	54,2	59,9
Nezaměstnaní	4,4	2,3	4,2	1,7	4,3	2,3
Ekonomicky neaktivní	40,2	37,5	40,7	38,0	41,6	37,8

Zdroj: ČSÚ, VŠPS

1.4 Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo

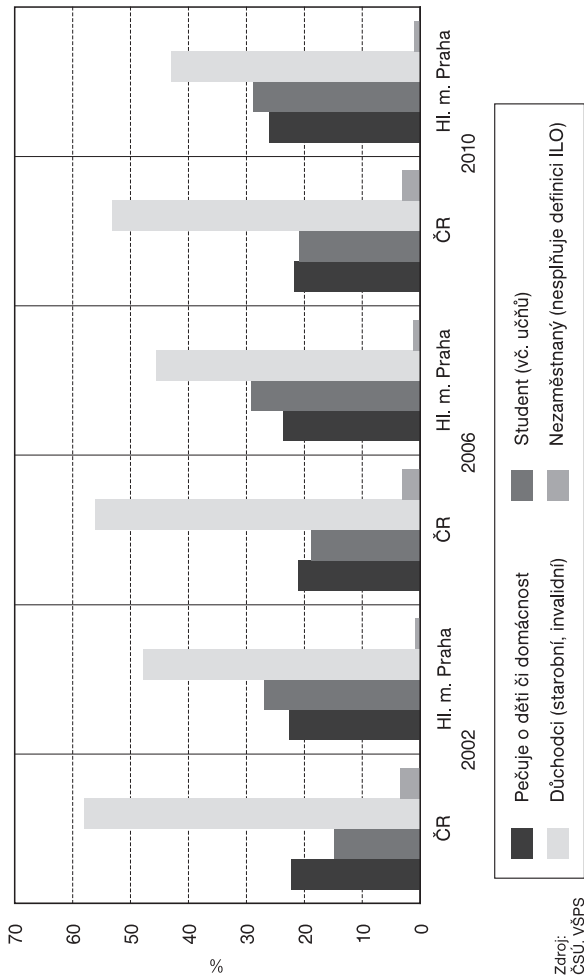
Věkové vymezení **ekonomické neaktivity** je zcela zásadní pro účely interpretace trhu práce. Obecně lze říci, že z věkového hlediska existuje ekonomická neaktivita víceméně vynucená věkem (děti a staří lidé) a věkem nevnucená. **Věkové vymezení 20–64 let** se snaží poukázat na důvody ekonomické neaktivity osob, které mají věkové předpoklady participace na trhu práce.

V letech 2002–2010 se zvýšil podíl studentů (vč. učňů) ze 14,9 % v roce 2002 na 20,9 % neaktivních osob ve věku 20–64 let v roce 2010. Nárůst se projevil jak u studentek (vč. učnic), kde vzrostl z 10,8 % v roce 2002 na 16,4 % v roce 2010, tak u studujících mužů (vč. učňů), kde se tento podíl zvýšil z 24,1 % v roce 2002 na 30,7 % v roce 2010.

Celkově ve věkové skupině 20–64 let významně převažoval počet ekonomicky neaktivních žen (1130,5 tis. v roce 2010) nad počtem ekonomicky neaktivních mužů (518,8 tis. v roce 2010) a to z důvodu péče o děti či domácnost a v průměru dřívějšího odchodu žen do starobního důchodu.

Podíl studentů se v Praze ve sledovaném období zvýšil jen mírně z 26,9 % v roce 2002 na 29,9 % v roce 2010, neboť se pohyboval na nadprůměrné úrovni. Celkově se počet neaktivních ve věku 20–64 let zvýšil o 30,1 tis. osob, převážně žen. Počet neaktivních žen v této věkové skupině v roce 2010 činil 126,5 tis. a převýšil počet neaktivních mužů (50,4 tis. v roce 2010).

Ekonomicky neaktivní osoby ve věku 20–64 let podle obvyklého postavení v ČR a v Praze ve vybraných letech

Zdroj:
ČSÚ, VŠPS

2. Vývoj zaměstnanosti

2.1 Osoby s jedním nebo hlavním zaměstnáním

Na začátku sledovaného období byl patrný meziroční pokles počtu osob s jediným nebo hlavním zaměstnáním až do roku 2004. Od roku 2005 se však počet pracujících pravidelně a významně zvyšoval. Zvlášť rychle rostl mezi lety 2006 až 2008 a za tyto dva roky se zvýšil o téměř 175 tis. osob. V roce 2008 tak přesáhl hranici 5 miliónů osob. Od roku 2009 se počet zaměstnaných osob v důsledku probíhající ekonomické krize snížil o 68,2 tis. osob a v roce 2010 činil 4 885,2 tis.

Přírůstek počtu pracujících mužů byl v hodnoceném období více než čtyřnásobný proti přírůstku počtu zaměstnaných žen. Tento rozdíl v intenzitě růstu souvisí s relativně příznivým vývojem porodnosti od počátku milénia, což vedlo ke zvyšování počtu žen pečujících o děti a zároveň s mimořádně vysokým přírůstkem počtu mladých žen studujících na vysokých a středních školách.

V Praze se počet zaměstnaných v letech 2002–2003 téměř neměnil a výrazněji klesl v roce 2004 (o 7,0 tis. osob). Následně v letech 2005–2009 silně rostl (celkem o 58,7 tis. osob) až na 660,0 tis. osob v roce 2009. V roce 2010 došlo k mírnému poklesu o 3,2 tis. osob na 656,8 tis. zaměstnaných osob. Nárůst za sledované období (o 48,8 tis.) se odehrál téměř výhradně v mužské složce zaměstnanosti. Počet zaměstnaných mužů meziročně vzrostl ještě v roce 2010.

Vývoj počtu osob s jediným nebo hlavním zaměstnáním v ČR a v Praze v letech 2002-2010 (v tis.)

Zaměstnaní v NH	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Rozdíl	
										2010-2002	2010-2009
Česká republika											
Celkem	4 764,9	4 733,2	4 706,6	4 764,0	4 828,1	4 922,0	5 002,5	4 934,3	4 885,2	1 20,3	-49,0
Muži	2 700,4	2 686,2	2 663,1	2 705,5	2 741,9	2 806,1	2 863,2	2 823,7	2 798,3	97,9	-25,4
Ženy	2 064,5	2 047,0	2 043,5	2 058,5	2 086,1	2 115,9	2 139,3	2 110,5	2 086,9	22,4	-23,6
Hl. m. Praha											
Celkem	608,3	608,0	601,3	615,2	627,2	632,4	645,6	660,0	656,8	48,5	-3,2
Muži	325,8	326,9	325,5	334,6	339,2	344,2	358,7	367,5	371,5	45,6	4,0
Ženy	282,4	281,1	275,8	280,5	288,0	288,2	287,0	292,5	285,3	2,9	-7,2

Zdroj: ČSÚ, VŠPS

2.2 Pracující dle postavení v zaměstnání

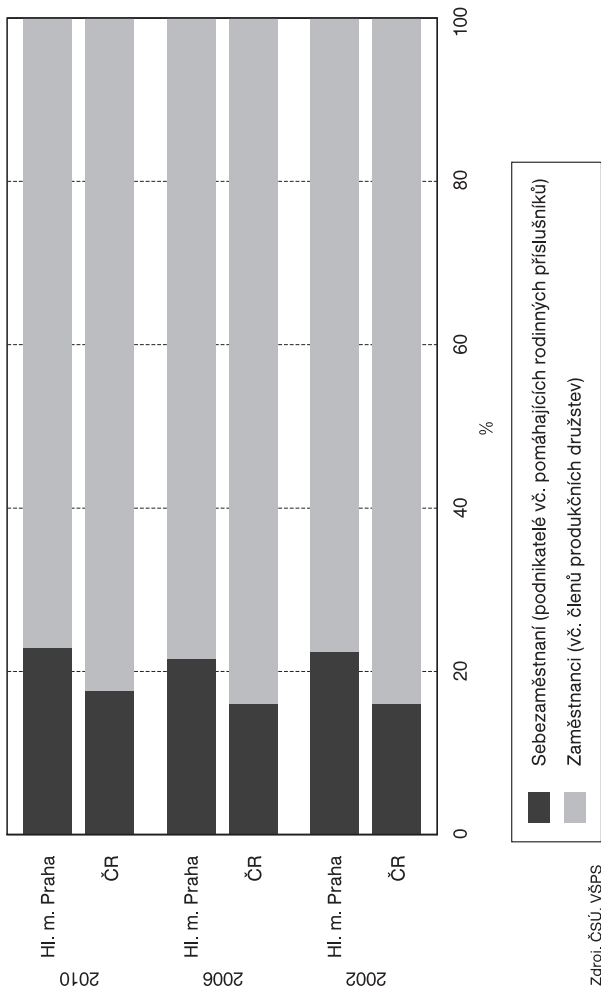
Vývoj největší skupiny zaměstnanců (vč. členů produkčních družstev) byl obdobný jako vývoj celkové zaměstnanosti. Do roku 2004 se počet **zaměstnanců** pravidelně snižoval, ale od roku 2005 meziročně rychle rostl, takže v roce 2008 dosáhl desetileté nejvyšší úrovně 4 195,9 tis. osob, tj. o 193,7 tis. více než v roce 2002. V letech 2009–2010 však tento počet výrazně klesl až na hodnotu 4 019,3 tis. osob v roce 2010, tedy na hodnotu jen o málo vyšší než v roce 2002.

Počet sebezaměstnaných, tj. zaměstnavatelů, pracujících na vlastní účet a pomáhajících rodinných příslušníků se ještě v prvních dvou letech hodnoceného období zvyšoval. V roce 2004 však tento počet poklesl a jeho snižování pokračovalo i v roce 2005, což bylo do značné míry ovlivněno legislativními změnami (zavedení minimálního základu daně, právní úprava stanovení vyměřovacího základu pro sociální pojištění). Od roku 2006 již došlo k obratu a růstu počtu podnikatelů, který pokračoval i během ekonomické krize a trval až do roku 2010. Za období osmi let tak vzrostl podnikatelský sektor o více než 103,8 tis. na 865,9 tis., přičemž jej rozhodujícím způsobem ovlivnil přírůstek pracujících na vlastní účet.

V Praze se počet zaměstnanců (vč. členů produkčních družstev) snižoval do roku 2004 a v následujících 5 letech vykazoval rostoucí trend. V roce 2010 meziročně klesl o 7,9 tis. na 505,7 tis. osob, což bylo o 33,9 tis. více než v roce 2002.

Počet sebezaměstnaných v letech 2002–2007 kolísal kolem hodnoty 133 tis. osob. Poté v období 2008–2010 tento počet rostl a dosáhl 151,1 tis. osob v roce 2010 oproti 136,3 tis. osob v roce 2002. Tento nárůst (o 14,8 tis. osob) byl dán nárůstem počtu pracujících na vlastní účet.

Podíl pracujících podle postavení v zaměstnání v ČR a v Praze ve vybraných letech

Zdroj: ČSÚ, VŠPS

2.3 Zaměstnaní v národním hospodářství dle sektorů

Vývoj celkové zaměstnanosti byl provázen pokračujícími změnami v odvětvové skladbě pracujících. V primárním sektoru národního hospodářství (zemědělství, lesnictví a rybnářství) pokračoval pokles počtu zaměstnaných osob z předchozích let až na necelých 150 tis. v roce 2010. Podíl na celkové zaměstnanosti tak poklesl až na 3,1 %.

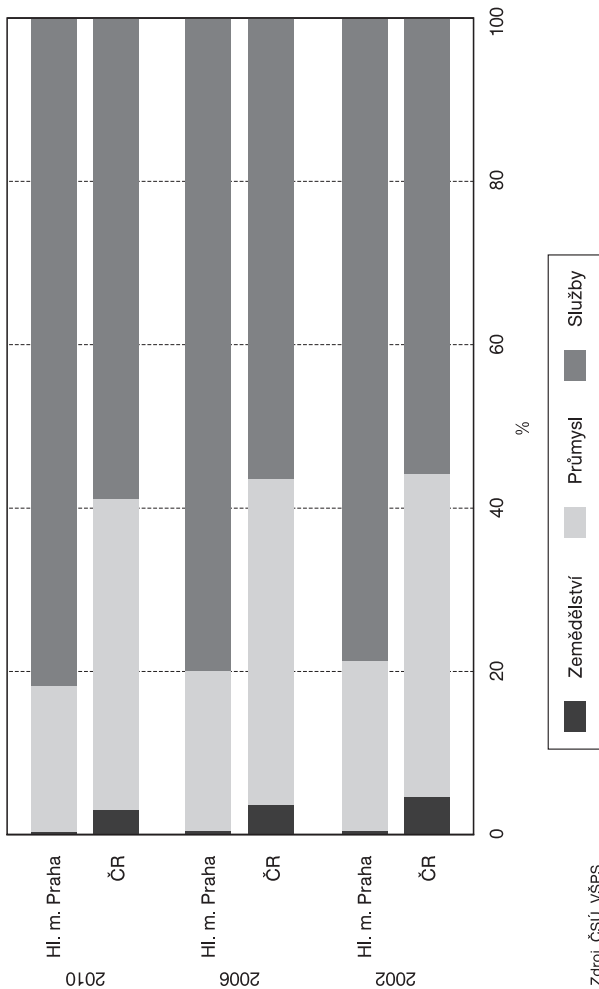
V průběhu let 2002–2010 zaměstnanost v sekundárním sektoru průmyslu a stavebnictví klesla o 31,9 tis. Celkový vývoj zaměstnanosti v sektoru byl nejvíce postižen ekonomickou krizí v roce 2009, když se v tomto roce snížil počet pracujících v tomto sektoru o více než 120 tis. osob. V roce 2010 pak klesl o dalších téměř 50 tis. osob.

Celkový přírůstek zaměstnanosti se tak koncentroval zejména v terciárním sektoru služeb. V něm vzrostl počet pracujících za osm let o 223,5 tis. a na rozdíl od sekundárního sektoru se zvýšil i v roce 2009 (meziročně o 52,2 tis. osob).

Odvětvová struktura pracovišť žen se výrazně lišila od odvětvové příslušnosti pracovišť mužů. Téměř 74,2 % žen s jediným nebo hlavním zaměstnáním pracovalo v roce 2010 ve službách a tento podíl proti roku 2002 vzrostl o 5,0 p.b. na úkor primárního i sekundárního sektoru. Na druhé straně polovina mužů byla zaměstnána v sekundárním sektoru (průmysl a stavebnictví) a jejich podíl na celkové zaměstnanosti se za šest let téměř nezměnil (49,3 % v roce 2010). Přírůstek počtu mužů pracujících ve službách (o 73,5 tis.) byl v absolutním vyjádření nižší než přírůstek žen v tomto sektoru (o 118,1 tis.). Podíl mužů pracujících ve službách se tak pohyboval na úrovni 46,6 % celkové mužské zaměstnanosti.

V Praze byl terciární sektor ještě výraznější než ve zbytku republiky. Jeho podíl představoval 81,6 % zaměstnanosti v kraji v roce 2010 a vzrostl proti roku 2002 o 3,0 p.b. Podíl zaměstnaných v sekundárním sektoru se ve sledovaném období snížil o 2,8 p.b. na 18,0 % zaměstnanosti v kraji v roce 2010.

Struktura zaměstnanosti podle odvětvových sektorů (CZ-NACE) v ČR a v Praze ve vybraných letech

Zdroj: ČSÚ, VŠPS

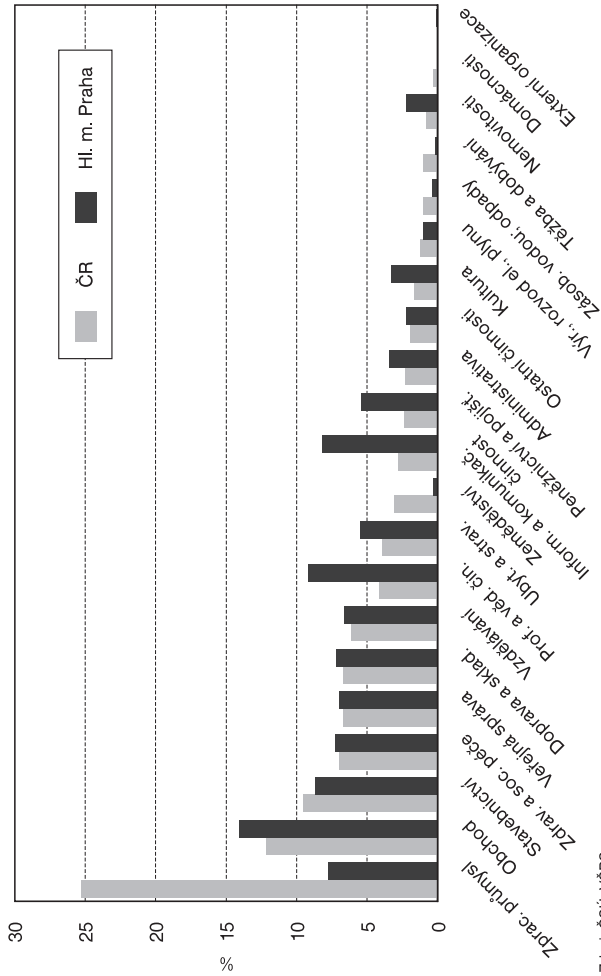
2.4 Zaměstnaní dle klasifikace CZ-NACE

Odišný vývoj zaměstnanosti v sektorech národního hospodářství názorně dokumentuje vývoj zaměstnanosti v jednotlivých odvětvích. Růst zaměstnanosti v sekundárním sektoru v letech 2004–2008 byl přerušen negativním vývojem v roce 2009, který vesměs pokračoval i v roce 2010. To se naplno projevilo především ve zpracovatelském průmyslu. Mezi lety 2004 a 2008 se sice zvýšil počet pracujících v tomto odvětví o 153,0 tis., ale v průběhu roku 2009 se výrazně snížil o 135,8 tis. Tento pokles se v roce 2010 zpomalil, když počet zaměstnaných ve zpracovatelském průmyslu klesl jen o 6,8 tis. osob. Ve druhém největším odvětví sekundárního sektoru – stavebnictví vzrostl počet zaměstnaných v období 2002–2009 o 51,3 tis. osob a k výraznému poklesu došlo až v roce 2010 (o 31,8 tis. osob).

Vysoký přírůstek počtu zaměstnaných v terciálním sektoru služeb se projevil v jednotlivých odvětvích s různou intenzitou. Daleko nejvíce vzrostl počet osob pracujících v odvětví profesní, vědecké a technické činnosti (celkem o 61,8 tis.). Významně se zvýšil i počet pracujících ve zdravotní a sociální péči (o 41,6 tis.) a v informačních a komunikačních činnostech (o necelých 31,5 tis.). Větší pokles v rámci terciálního sektoru byl naopak zaznamenán v odvětví vzdělávání (o 15,6 tis.), způsobený nástupem slabých ročníků na základní a střední stupně vzdělávání a také v největším odvětví terciálního sektoru – velkoobchod, maloobchod a opravy motorových vozidel (o 12,5 tis.).

V Praze jsou výrazněji zastoupena odvětví profesních, vědeckých a technických činností (9,2 % zaměstnanosti kraje) a informačních a komunikačních činností (8,2 %). V obou odvětvích byl navíc zaznamenán nejvyšší nárůst počtu zaměstnaných v kraji v období 2002–2010, celkem o 43,0 tis. osob.

Podíl pracujících podle odvětví činnosti v ČR a v Praze v roce 2010

Zdroj: ČSÚ, VŠPS

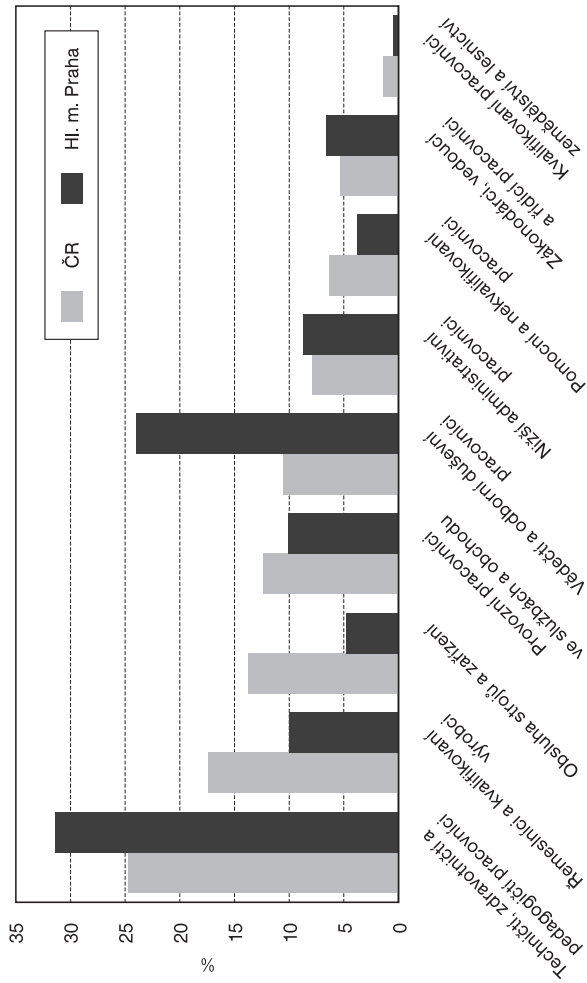
2.5 Zaměstnaní dle klasifikace KZAM

Spolu s modifikací odvětvové struktury zaměstnanosti se měnil podíl hlavních tříd klasifikace zaměstnání. V letech 2002–2010 se výrazně zvyšoval počet **technických, zdravotnických, pedagogických pracovníků a pracovníků v příbuzných oborech** a do roku 2009 i **vědeckých a odborných duševních pracovníků**, tedy především v zaměstnáních s požadovanou maturitou a hlavně vysokoškolskou úrovní vzdělání. Dále klesal počet **pomocných a nekvalifikovaných pracovníků**. Počáteční pokles zaměstnanosti **nižších administrativních pracovníků** a provozních pracovníků ve službách a obchodu se obrátil v roce 2006 (resp. 2008 pro pracovníky ve službách a obchodě) s tím, že se obě kategorie v roce 2010 dostaly přibližně na úroveň roku 2002. V souladu s poklesem zaměstnanosti v primárním sektoru se více jak o čtvrtinu snížil počet kvalifikovaných dělníků v zemědělství, lesnictví a příbuzných oborech.

V rámci civilního sektoru národního hospodářství muži výrazně převyšují ženy v hlavní třídě **zákonodárci, vedoucí a řídicí pracovníci** (více než 2,5x) a zejména v profesích spojených se sekundárním sektorem. Počty žen převyšují počty mužů nejen v zaměstnáních méně náročných na požadovanou úroveň vzdělání jako např. **pomocní a nekvalifikovaní pracovníci** nebo **nižší administrativní pracovníci**, ale i v profesích vyžadujících vysokoškolské nebo alespoň úplné střední vzdělání s maturitou vykonávaných **technickými, zdravotnickými a pedagogickými pracovníky**.

V Praze se mezi lety 2002–2010 zvýšila zaměstnanost **technických, zdravotnických, pedagogických pracovníků a pracovníků v příbuzných oborech** (o 53,2 tis. osob) a dále zaměstnanost **vědeckých a odborných duševních pracovníků** (o 23,1 tis. osob). Zaměstnanost v těchto třídách je v tomto kraji tradičně nadprůměrná.

Podíl pracujících podle klasifikace zaměstnání v ČR a v Praze v roce 2010

Zdroj: ČSÚ, VSP

3. Nezaměstnanost

3.1 Celkový vývoj nezaměstnanosti

Počet nezaměstnaných se v ČR v letech 2002–2004 shodně s předchozím obdobím každoročně zvyšoval až na 425,9 tis. v roce 2004. Od roku 2005 v souvislosti s ekonomickým růstem docházelo naopak k jeho snižování až na historické minimum v roce 2008, kdy činil 229,8 tis. osob. Ke zvratu však došlo v průběhu roku 2009, když se počet nezaměstnaných zvýšil o 122,4 tis. a v roce 2010 vzrostl o dalších 31,5 tis. osob na 383,7 tis. osob v roce 2010. Nárůst počtu nezaměstnaných v roce 2010 proti roku 2002 (o 9,9 tis.) se odehrál v mužské složce nezaměstnanosti.

Nejčtetnější skupinu nezaměstnaných představují osoby se středním vzděláním bez maturity. Velmi často jsou nezaměstnané osoby se základním vzděláním. V průběhu roku 2010 však meziročně vzrostl i počet nezaměstnaných s maturitou o více než 11,6 tis. a mírně se zvýšil i počet nezaměstnaných absolventů vysokých škol (4,8 tis.).

V Praze počet nezaměstnaných rostl do roku 2003, kdy činil 26,6 tis. nezaměstnaných osob. Od roku 2004 tento počet klesal až na minimum 12,5 tis. osob v roce 2008. Od roku 2009 počet nezaměstnaných osob stoupl až na 25,6 tis. osob v roce 2010. I přes tento nárůst se počet nezaměstnaných udržoval na trvale nízké úrovni.

Vývoj počtu nezaměstnaných v ČR a v Praze mezi roky 2002 a 2010

Nezaměstnaní	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Rozdíl	
										2010-2002	2010-2009
Česká republika											
Celkem	374,1	399,1	425,9	410,2	371,3	276,3	229,8	352,2	383,7	9,5	31,5
Muži	169,3	174,6	201,2	186,7	169,1	123,6	102,6	175,4	190,8	21,5	15,4
Ženy	204,9	224,5	224,7	223,5	202,2	152,7	127,2	176,8	192,9	-12,0	16,1
Hl. m. Praha											
Celkem	23,0	26,6	24,3	22,4	18,1	15,8	12,5	20,8	25,6	2,6	4,8
Muži	9,5	10,7	11,6	10,7	10,2	7,3	5,7	11,3	13,3	3,9	2,1
Ženy	13,5	15,9	12,8	11,7	7,9	8,5	6,8	9,5	12,3	-1,2	2,7

Zdroj: ČSÚ, VŠPS

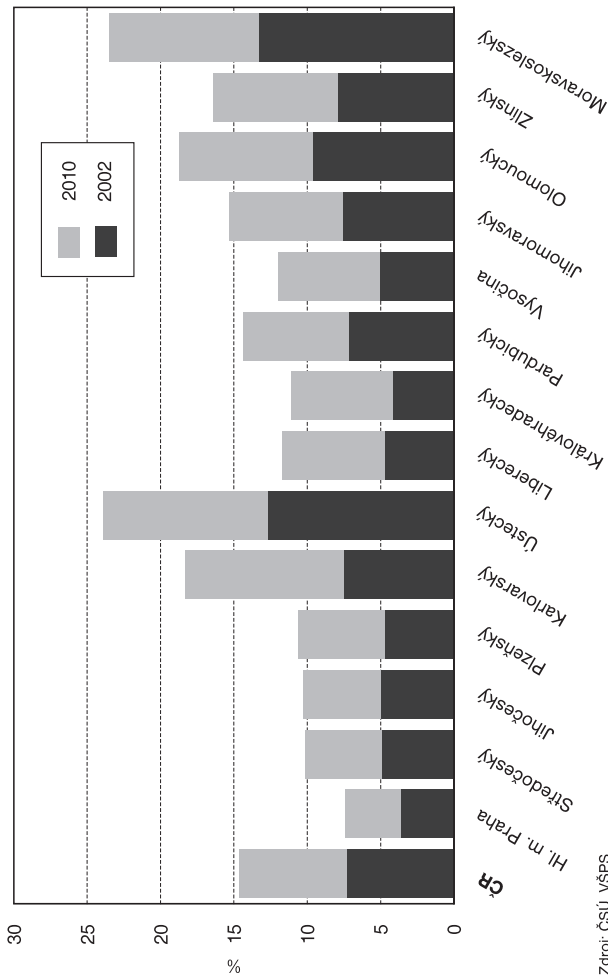
3.2 Míra nezaměstnanosti v mezikrajském srovnání

Vývoj nezaměstnanosti byl v letech 2002–2010 nerovnoměrný i z regionálního hlediska. Míra nezaměstnanosti konstruovaná jako podíl nezaměstnaných k celkovému počtu zaměstnaných a nezaměstnaných rostla v průměru za ČR do roku 2004, mezi lety 2004–2008 klesala a od roku 2009 zase začala růst. Tento vývoj kopírovaly s mírným předstihem či zpožděním téměř všechny kraje. V Praze, Moravskoslezském a Pardubickém kraji začalo snižování míry nezaměstnanosti již o rok dříve, v Karlovarském, Ústeckém a Zlínském kraji naopak o rok později a v Libereckém kraji až v roce 2006. Jihočeský a Královéhradecký kraj zaznamenaly oproti republikovému trendu zvýšení míry nezaměstnanosti v období 2005–2006.

Nejvyšší míra nezaměstnanosti byla v roce 2010 v severních regionech, tj. v Ústeckém (11,2 %), Karlovarském (10,8 %) a Moravskoslezském kraji (10,2 %). Naproti tomu přes meziroční přírůstek počtu nezaměstnaných zůstala míra nezaměstnanosti stále nízká v Praze (3,8 %), Středočeském (5,2 %), Jihočeském (5,3 %) a Plzeňském kraji (5,9%).

Nejvyšší míra nezaměstnanosti mužů byla jednoznačně v Karlovarském kraji, kde v roce 2010 dosáhla 10,2 %. Vysoká míra nezaměstnanosti žen se vyskytla v pěti krajích a dosáhla zde dvoumístné hodnoty – v Ústeckém (14,3 %), Karlovarském (11,5 %), Olomouckém (11,1 %), Moravskoslezském (10,9 %) a Zlínském kraji (10,2 %). Míra nezaměstnanosti mužů i žen se udržovala na nejnižší úrovni shodně ve třech krajích – v Praze, Středočeském a Jihočeském kraji.

Míra nezaměstnanosti v jednotlivých krajích v roce 2002 a 2010

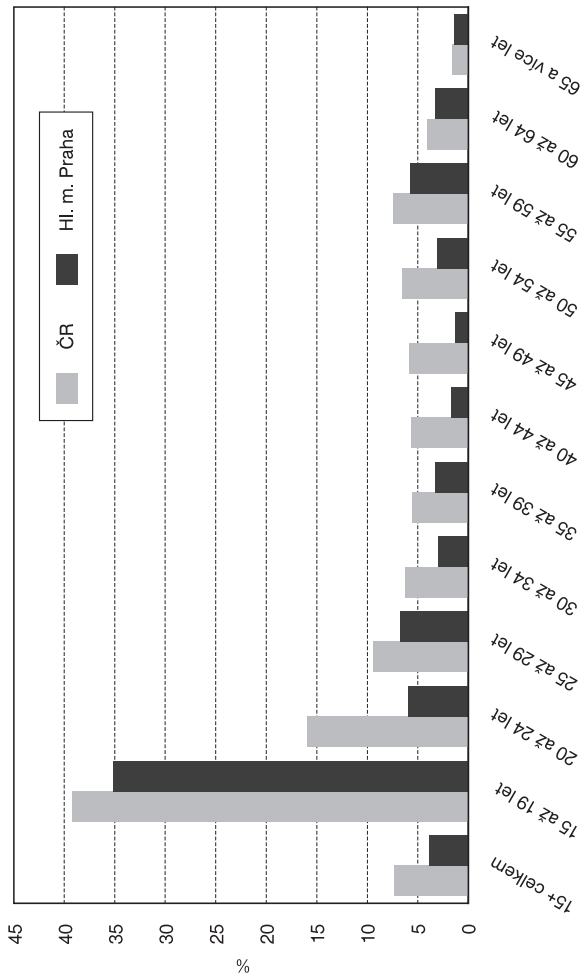
Zdroj: ČSÚ, VŠPS

3.3 Vývoj míry nezaměstnanosti podle věku

Růst nezaměstnanosti postihl i všechny věkové skupiny obyvatelstva. Míra nezaměstnanosti byla v roce 2010 vysoká hlavně ve věku do dvaceti pěti let, ale v tomto případě je podstatně ovlivněna vysokým počtem ekonomicky neaktivních, převážně studentů a učňů. Míra se lehce zvýšila téměř ve všech skupinách středního a vyššího produktivního věku s výjimkou skupiny 60–64letých, kde se meziročně téměř nezměnila. Ztíženou situaci na trhu práce tak měly osoby 25–29leté (9,4 %), zejména absolventi a osoby ve věku 50–54 let (6,6 %) a 55–59 let (7,4 %). V těchto skupinách dosahovala míra nezaměstnanosti nejvyšších hodnot (pokud nebereme ze zmíněných důvodů v úvahu skupinu 15–24letých) a zaznamenala také nejvyšší nárůst proti roku 2009 (o více než 1 p.b.).

V Praze byla míra nezaměstnanosti nejvyšší (pokud obdobně nebereme v úvahu skupinu 15–24letých) ve skupině 25–29letých a 55–59letých osob v souladu s republikovým trendem.

Míra nezaměstnanosti podle pětiletých věkových skupin v ČR a v Praze v roce 2010

Zdroj: ČSÚ, VŠPS

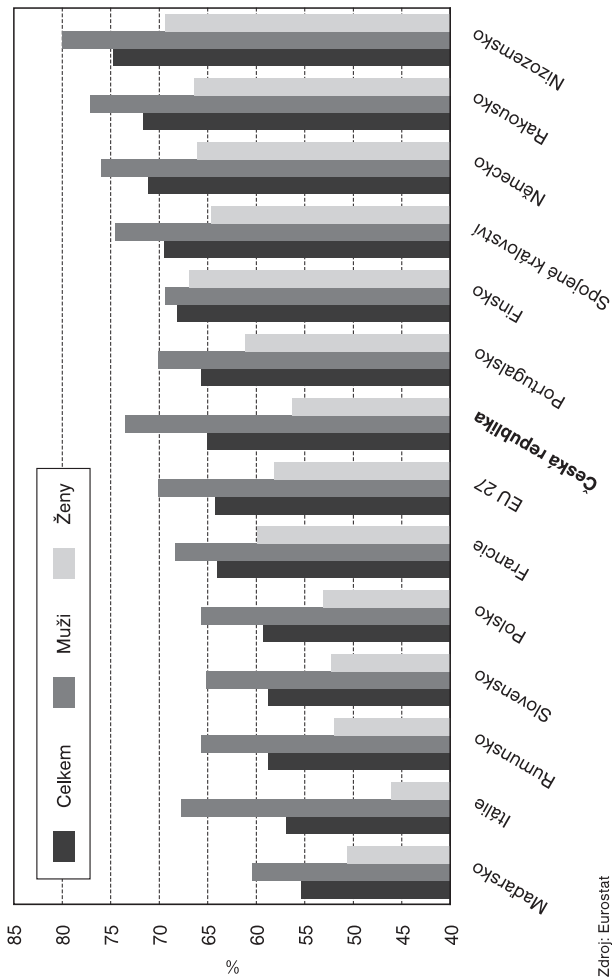
V. Mezinárodní srovnání

Z hlediska mezinárodního srovnání patří **Česká republika** v rámci EU stále mezi země s **mírně nadprůměrnou zaměstnaností**. Podle posledních údajů zveřejněných Eurostatem za rok 2010, byla míra zaměstnanosti 15–64letých v ČR vyšší než v úhrnu za 27 členských států. Cíle stanoveného dohodami EU (celková zaměstnanost 70 %, v případě žen 60 %) dosáhlo ze všech členských zemí pouze pět (Rakousko, Dánsko, Německo, Nizozemsko, Švédsko).

Diference mezi zeměmi EU jsou značné, a to nejen z hlediska míry za celou skupinu 15–64 let, ale i v ženské a mužské složce zaměstnanosti. Vysoká míra zaměstnanosti byla v severských zemích s výjimkou Finska a v Nizozemí, kde se míra zaměstnanosti pohybovala nad 70 %. V některých zemích byla míra zaměstnanosti nižší než 60 %, např. v Itálii, Maďarsku či Rumunsku. V porovnání s našimi sousedy má vyšší míru zaměstnanosti Rakousko a Německo. Míra zaměstnanosti v Polsku a na Slovensku byla však podstatně nižší.

Nízkou míru zaměstnanosti žen vykazuje dlouhodobě Řecko a Itálie, kde pracuje méně než polovina žen ve věku 15–64 let. Naopak nejvyšší hodnoty dosahuje míra zaměstnanosti žen 15–64letých tradičně v Dánsku, Švédsku a Nizozemí (kolem 70%). Míra zaměstnanosti mužů dosahuje maximálních hodnot (nad 75 %) v Nizozemí, Rakousku, Německu, Dánsku, Švédsku a na Kypru.

Míra zaměstnanosti 15–64letých osob ve vybraných členských zemích EU – průměr roku 2010

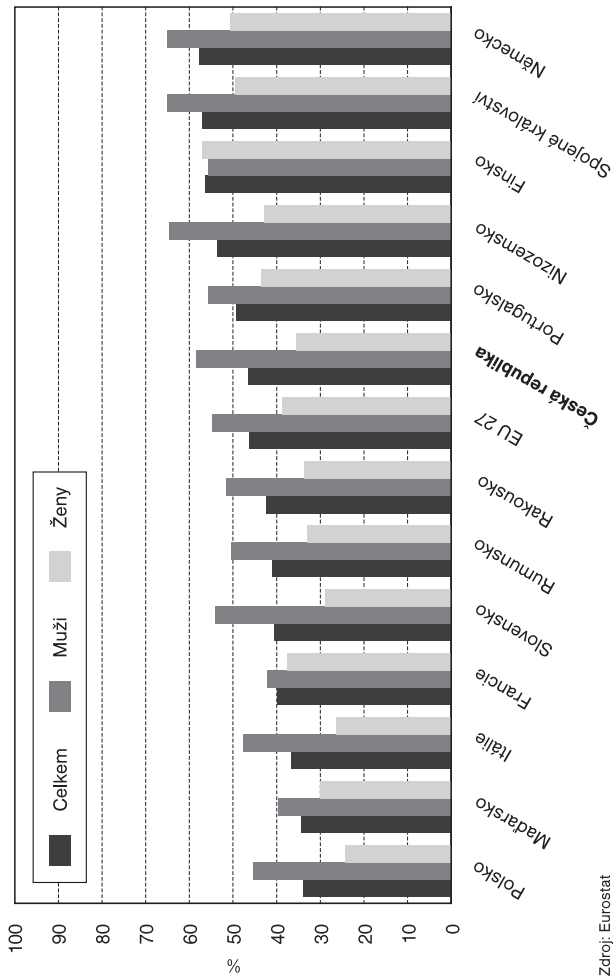

Zdroj: Eurostat

Větší diference jsou i v míře zaměstnanosti 55–64letých osob. Při srovnání **České republiky** v rámci EU náležíme mezi **země s mírně nadprůměrnou zaměstnaností osob ve věku 55–64 let** a to zejména pak v mužské složce. Naopak míra zaměstnaných žen v tomto věku byla nižší než průměr EU 27.

Vysokou míru zaměstnanosti (nad 50 %) ve věkové skupině 55–64 let překročilo 9 zemí z 27 členských zemí EU (mezi nimi Finsko, Německo, Nizozemí a Spojené království). Naopak nejnižší míra zaměstnanosti se pohybovala na hranici 34 %, a to v Maďarsku a Polsku. Míra zaměstnanosti v této desetileté věkové skupině se v ČR pohybovala pod padesátiprocentní hranicí (46,5 %). V meziročním srovnání zemí EU 27 se míra zaměstnanosti 15–64letých snížila o 0,4 procentního bodu. Pokles celkové míry zaměstnanosti byl zmírněn právě nárůstem míry zaměstnanosti žen 55–64letých v průměru za země EU 27 o 0,8 p.b.

Míra zaměstnanosti 55–64letých osob ve vybraných členských zemích EU – průměr roku 2010

Zdroj: Eurostat

VI. Šetření ad hoc modulů

Šetření ad hoc modulů podle jednotlivých zadání pro daný rok patří k pravidelným šetřením zajišťovaným v rámci VŠPS a současně je pro členské státy povinné na základě příslušných nařízení EU. Samotné výstupy těchto šetření nezahrnují jen kvantitativní data vypovídající o charakteru zaměstnanosti a nezaměstnanosti, ale i data kvalitativní, které pak slouží k dalším analýzám v různých oblastech, především ekonomické, sociální, demografické aj.

Témata ad hoc modulů se navíc v obdobné podobě opakují po 5–10 letech a umožňují sledovat změny v delším časovém horizontu.

Data získaná v rámci ad hoc modulů v jednotlivých letech jsou v dalším roce vyhodnocena a zveřejněna jako samostatné analýzy (poslední dostupná analýza je z ad hoc modulu za rok 2007).

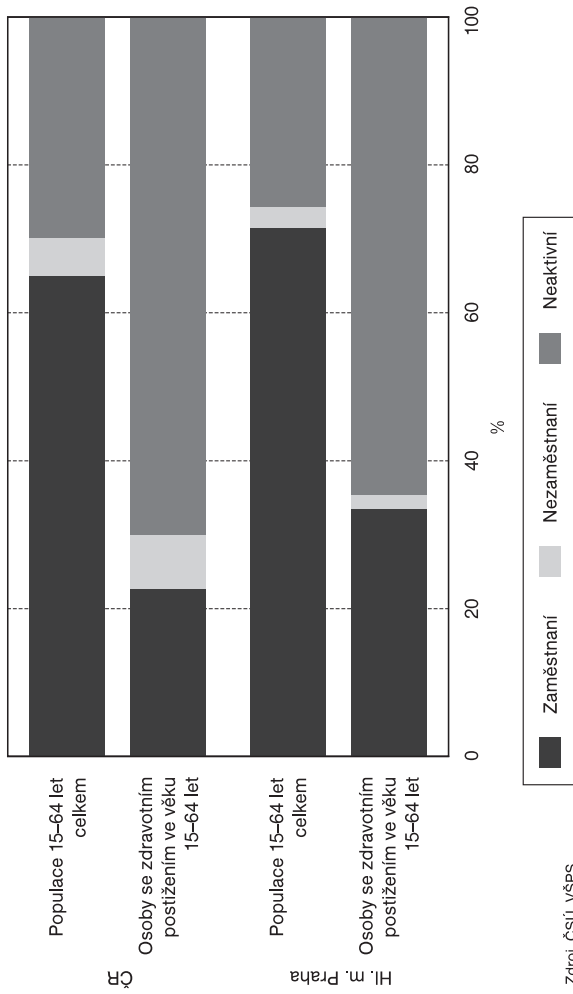
Seznam ad hoc modulů

Referenční rok	Téma
2007	Pracovní úrazy a zdravotní problémy z povolání
2008	Situace na trhu práce migrujících osob a jejich nejbližších potomků
2009	Vstup mladých lidí na trh práce
2010	Sladování pracovního a rodinného života
2011	Zaměstnávání zdravotně postižených osob
2012	Odchod z práce do důchodu
2013	Pracovní úrazy a další zdravotní problémy související s výkonem povolání
2014	Situace na trhu práce migrujících osob a jejich nejbližších potomků
2015	Organizace práce a úprava pracovní doby

Cílem ad hoc modulu 2011 na téma „*Zaměstnávání zdravotně postižených osob*“ je především získat informace ohledně situace zdravotně postižených osob na trhu práce. V rámci modulu je zjišťován druh zdravotních potíží, vyplývající omezení v práci co do počtu hodin, druhu práce a přepravy do práce a dále využívání asistence při práci. Tyto charakteristiky bude možné kombinovat s ukazateli ze standardní části VŠPS a posoudit situaci zdravotně postižených v širších souvislostech.

Z údajů standardní části VŠPS je patrné, že možnosti zdravotně postižených na trhu práce jsou výrazně ztížené. Zdravotně postižení jsou v podstatně menší míře zaměstnaní a naopak výrazně častěji nezaměstnaní ve srovnání s celou populací 15-64letých osob. Údaje získané v rámci ad hoc modulu 2011 tak přinesou důležité informace o příčinách a možnostech nápravy tohoto stavu.

Srovnání ekonomického postavení osob se zdravotním postižením a všech obyvatel (ve věku 15–64 let) v ČR a v Praze v roce 2010

Zdroj: ČSÚ, VŠPS

VII. Co nelze získat z dat VŠPS?

Registrovaná míra nezaměstnanosti

V České republice je nezaměstnanost definována dvojím způsobem:

1. Úřady práce evidují počty registrovaných uchazečů o práci, přičemž podmínky pro registraci definuje národní legislativa. Tyto počty nezaměstnaných jsou používány Ministerstvem práce a sociálních věcí (MPSV) jako podklad pro rozhodovací a legislativní kroky v oblasti domácího trhu práce. Z počtu registrovaných uchazečů se počítá registrovaná míra nezaměstnanosti, kterou MPSV měsíčně zveřejňuje.

2. VŠPS používá metodiku Mezinárodního úřadu práce (International Labour Organisation - ILO) a Eurostatu (statistický úřad EU). Nezaměstnaný je potom jen ten, kdo práci nemá, aktivně ji hledá a je schopen nastoupit do 14 dnů. Z počtu nezaměstnaných se počítá obecná míra nezaměstnanosti. Tyto počty a míry jsou vhodné především k mezinárodní komparaci.

Cizinci

Data z VŠPS nelze využít k analýzám pracovní aktivity cizinců pracujících na území České republiky. Důvodem je jednak vymezení osob, které se mohou účastnit šetření, neboť ve VŠPS jsou šetřeny osoby obvykle bydlící v domácnostech šetřených bytů, které setrvávají či mají v úmyslu zůstat na území České republiky alespoň jeden rok. Dle této definice nejsou šetřeny osoby žijící v kolektivních domácnostech (např. ubytovny, domovy důchodců, nouzová obydlí atd.). Přitom z jiných statistik můžeme odhadnout, že v ubytovnách žije relativně vysoký počet cizinců. A dále velký počet cizinců zde pobývá pouze krátkodobě, či za práci pouze dojíždí z ostatních států (např. Slovensko) do České republiky. Dalším důvodem je nižší ochota cizinců účastnit se šetření, například právě z důvodu jazykové bariéry.

Údaje o cizincích je jednoznačně lepší čerpat z administrativních zdrojů. Např. Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) eviduje počty pracujících cizinců v pozici zaměstnanců a Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO) eviduje pracující cizince v pozici zaměstnavatelů.

Vojáci

Podobně jako pro cizince, tak i pro vojáky je charakteristické, že jich relativně vysoký počet bydlí v hromadných ubytovacích zařízeních, tedy v zařízeních, které nejsou předmětem šetření VŠPS. Jejich počet je tedy lépe zjišťovat z administrativních zdrojů.

Pendleři

VŠPS je jediným zdrojem v České republice, který je schopen poskytovat údaje o pendlerech. Pendlerem je osoba, která má obvyklé bydliště na území České republiky, ale pracuje na území jiného státu (nejčastěji v Německu, Rakousku, ale i ve Velké Británii či Irsku). Přesto jsou údaje z VŠPS značně podhodnocené, protože je obtížné zastihnout tyto osoby v jejich domácnosti v České republice.

Skrytá zaměstnanost

Podobně jako u pendlerů by VŠPS mohlo být zdrojem, který by teoreticky zahrnoval i osoby pracující na černo. Ačkoli je šetření VŠPS zcela anonymní, respondenti většinou nevedou práci, která není ve shodě s pracovní legislativou platnou na území České republiky. Navíc ve VŠPS neexistuje otázka typu „Vykonaláte nějakou pracovní činnost, která není v souladu s platnou legislativou na území ČR?“

Podrobná třídění ve VŠPS

VŠPS je ze své podstaty výběrové šetření a nešetří tudíž celou populaci. Výsledné hodnoty jsou sice přepočteny na celou republiku, ale to neznamená, že jsou dotazovány všechny osoby s obvyklým bydlištěm na území ČR. Zjednodušeně se to dá vysvětlit, že jedna osoba ve výběru reprezentuje spoustu dalších osob, pokud jsou stejného pohlaví, mají shodný věk a žijí ve stejném regionu. Výsledky lze tedy vztáhnout na celou populaci nebo použít jako nevážené, které zahrnují skutečně vyšetřený počet osob. To nám může pomoci rozhodnout, zda dané třídění je příliš podrobné či ne. Pokud zajdeme do přílišného detailu, můžeme zjistit, že nám některá hodnota ze čtvrtletí na čtvrtletí až trojnásobně vzrostla, což je samozřejmě obrovský nárůst. Ve skutečnosti ovšem žádný růst být nemusel, pouze jsme měli štěstí, že se nám do výběru dostaly např. další dvě osoby, zatímco v minulém čtvrtletí byla jenom jedna. Dle výsledků VŠPS by se dala zformulovat tato věta: „Ve 3. čtvrtletí roku 2010 činil počet mužů ve věku 20–24 let s dosaženým vysokoškolským vzděláním, kteří pracují na částečný úvazek 0,5 tis. osob, ale ve 4. čtvrtletí roku 2010 to bylo již 1,5 tis., což je trojnásobný nárůst.“ Ve skutečnosti ve třetím čtvrtletí byly ve výběru dvě osoby a ve čtvrtém čtvrtletí šest. Takto definovaný ukazatel je zcela nesmyslný a nemůže poskytnout jakýkoliv relevantní výsledek.

Odkazy na datové zdroje a publikace

Trh práce v ČR 1993 až 2009; kód 3103-10; ČSÚ
<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3103-10>

Zaměstnanost a nezaměstnanost v ČR podle výsledků výběrového šetření pracovních sil – roční průměry 2010; kód 3115-11; ČSÚ
<http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/p/3115-11>

Analýza trhu práce 2000–2007; kód 3111-08; ČSÚ
<http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/p/3111-08>

Časové řady základních ukazatelů statistiky práce; kód 3107-11; ČSÚ
<http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/p/3107-11>

Informace ČSÚ o zaměstnanosti a nezaměstnanosti
http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zamestnanost_nezamestnanost_prace

Informace ČSÚ o klasifikacích a číselnících
http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/klasifikace_ciselniky

Ministerstvo práce a sociálních věcí

- Uchazeči o zaměstnání a volná pracovní místa
<http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz>
- Nabídka a poptávka na trhu práce
<http://portal.mpsv.cz/sz/stat/trh>
- Zaměstnávání cizích státních příslušníků
http://portal.mpsv.cz/sz/stat/zam_ciz_stat_prisl

Eurostat; Statistical Themes: Population and social conditions; Category: Labour Market
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Category:Labour_market

Kontakt na informační středisko ČSÚ

Pracoviště informačních služeb Praha
tel.: 274 052 673
e-mail: infoservispraha@czso.cz

Tento dokument byl vytvořen s finanční podporou Evropské komise - Grant „Implementace 2011 ad hoc modulu na téma zaměstnávání zdravotně postižených osob“. Názory v něm vyjádřené jsou názory autora a v žádném případě nemohou být považovány za oficiální vyjádření Evropské komise.